

зв'язку та захисту інформації № 2925-III: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 року № 426 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 16. – Ст. 115.

14. Про формений одяг осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, військовослужбовців спеціальних моторизованих

військових частин міліції внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ та осіб начальницького складу податкової міліції № 383/2011: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2001 року № 1515 // Офіційний вісник Президента України. 2011. – № 9. – С. 16. – Ст. 536.

УДК [343.9:343.544](477)

ПРОСТИТУЦІЯ І ВІЛ/СНІД: ГОЛОВНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ

Снісаренко К. С.,

здобувач кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права
та кримінології

Навчально-наукового інституту
права та масових комунікацій
Харківського національного університету
внутрішніх справ

Анотація: У статті розглянуті питання, що стосуються поширення в Україні ВІЛ/СНІД та взаємозв'язку їх з таким негативним соціальним явищем, як проституція. Висвітлено питання стосовно багатоаспектного характеру проблем, пов'язаних із зараженням вірусом імунодефіциту людини, а також акцентована увага на факторах, що сприяють швидкому розповсюдженню цієї інфекції в нашій країні.

Ключові слова: вірус набутого імунодефіциту людини, синдром набутого імунодефіциту, венеричні хвороби, зараження, проституція.

Аннотация: В статье рассмотрены вопросы, относительно распространения в Украине ВИЧ/СПИД и их взаимосвязи с таким негативным социальным явлением, как проституция. Освещены вопросы относительно многоаспектного характера проблем, связанных с заражением вирусом иммунодефицита человека, а также акцентировано внимание на факторы способствующие быстрому распространению инфекции в нашей стране.

Ключевые слова: вирус приобретенного иммунодефицита человека, синдром приобретенного иммунодефицита человека, венерические заболевания, заражение, проституция.

Annotation: In this article discusses questions about the spreading HIV / AIDS in Ukraine and their relationship with such negative social phenomenon as a prostitution. The questions regarding the multidimensional nature of the problems associated with the human immunodeficiency virus are disclosed, as well as focus on the factors contributing to the rapid spread of infection in our country.

Key words: acquired immune deficiency virus, acquired immune deficiency syndrome, sexually transmitted diseases, prostitution.

Згідно із положеннями Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» до особливо небезпечних інфекційних хвороб, окрім 38-ми інших, відносять і синдром набутого імунодефіциту (СНІД), викликаний вірусом імунодефіциту людини (українською ВІЛ, англійською AIDS) [1].

Проблеми, пов'язані із зараженням вірусом імунодефіциту людини, мають багатоаспектний характер, досліджуються вони з різних сторін, зокрема – медиками, психологами, соціологами, юристами, представниками релігійних, громадських, благодійних організацій і т.д.

Тобто, СНІД не є проблемою суто медичною, окрім цього він має вагому та значущу юридичну складову. Головним підтвердженням чого є те, що у кримінальному кодексі України міститься ряд норм, у яких передбачена відповідальність за діяння, пов'язані із зараженням ВІЛ, зокрема ст. 130 «Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби», та ст. 131 «Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту

людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби». В науці кримінального права питаннями, пов'язаними із зараженням вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної хвороби, займалися такі українські та зарубіжні вчені, як Андрушко П.П., Бобрицька В.І., Брич Л.П. Данішевська Ю.Б., Джужа О.М. Зелений С.Б., Маруненко І.М., Нещерет С.М., Павличенко М.В., Семікоп Т.Є., Старко О.М., Яреско Л.Ю., та інші.

Метою статті є виявлення зв'язків між проституцією, як соціальним явищем, та рівнем зараження на ВІЛ/СНІД.

Загалом, історія СНІДу почалася в квітні 1981 року в США, коли група лікарів з Каліфорнії діагностувала у п'яти молодих чоловіків-гомосексуалістів рідкісне захворювання – пневмонію, спричинену найпростішими умовно патогенними мікроорганізмами, які, зазвичай, уражають тільки людей з різко послабленою імунною системою. Така пневмоцистна пневмонія є типовою «опортуністичною інфекцією» (від латинського слова «oportunus» – вигідний, зручний, вдалий).

Щодо України, то на сьогоднішній день за темпами розповсюдження ВІЛ-інфекції/СНІДу наша країна займає одне з перших місць в

Східноєвропейському регіоні. Ситуація, що склалася, визначається фахівцями як друга (концентрована) стадія епідемії. Сьогодні кількість ВІЛ-інфікованих в Україні щонайменше вдвіть перевищує кількість офіційно зареєстрованих носіїв інфекції, і СНІД реально загрожує кожному українцеві. При цьому носії інфекції являють собою реальну загрозу для всіх оточуючих, оскільки рівень профілактичної роботи, медичне обслуговування не дають можливості захистити інших членів суспільства від загрози зараження СНІДом. Експерти констатують, що епідемія, як складне медичне та соціальне явище, збіглася з глибокою економічною кризою і болічим перехідним періодом політичної та ідеологічної реконструкції України.

Такому швидкому розповсюдженню інфекції у нашій країні сприяють такі фактори:

- 1) збільшення кількості ін'єкційних наркоманів;
- 2) непорядковані статеві зв'язки;
- 3) неконтрольоване розповсюдження комерційного сексу;
- 4) поширення гомосексуальних контактів;
- 5) ранній початок статевого життя;
- 5) статеві контакти без запобіжних засобів;
- 6) зростання рівня розповсюдженості ВІЛ-інфекції серед засуджених осіб.

В значній мірі відповідальність за розповсюдження венеричних хвороб, частина яких є невиліковними, експерти покладають на секс – індустрію [2, с. 21].

Загалом, проституція в сукупності із такою страшною хворобою, як СНІД, представляє реальну загрозу для існування всього людства [3, с. 179].

Абсолютно влучно із цього приводу ще на початку 20-х років зазначав відомий дослідник проституції, як соціального явища Б. В. Цуккер: «Проституція великих міст і венеричні хвороби пов'язані між собою як причина та наслідок» [4, с. 21].

Таким чином, проституція більшістю науковців розглядається як найбільш значущий соціальний фактор розповсюдження венеричних інфекцій та ВІЛ/СНІД.

Проте, не тільки з суто наукової точки зору проституція є одним із найсуттєвіших факторів поширення ВІЛ інфекції. Так, згідно з результатами дослідження, проведеного професором Мавровим Г. І., стосовно ставлення населення до проблеми проституції на запитання «чи є проституція соціальним злом?» 43,2% респондентів однозначно оцінили її як безумовне соціальне зло, яке підриває моральні устої суспільства, 31,6% висловили терпиме або ж позитивне ставлення до цього явища, чверть (25,5%) опитаних не змогли дати однозначної відповіді, відмічаючи як негативні, так і деякі позитивні аспекти комерційного сексу.

В якості ж основного аргументу негативного ставлення до проституції більшість (80,2%) опитаних посилалась на розповсюдження венеричних захворювань і, зокрема, ВІЛ/СНІД, а також втягнення в секс-бізнес неповнолітніх; іще одним фактором, який супутній комерційному сексу, на думку опитаних, є формування навколо цього бізнесу злочинного середовища [5, с. 153].

Тобто, як з наукової, так і суто життєвих позицій

безспірним є те, що проституція, як своєрідне заняття сприяє поширенню ВІЛ – інфекції.

Як повідомляє із цього приводу українське видання «Кореспондент», біля 17% українських працівниць комерційного сексу ВІЛ-позитивні, такими є результати дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення Міжнародного альянсу з ВІЛ/СНІДу в 16 містах України. Як стало відомо, найбільш розповсюдженим ВІЛ/СНІД є серед жінок секс-бізнесу в Києві, Полтаві та Миколаєві, найменше – у Львові [6].

Аналіз сексуальних послуг, які надаються повіями, і їх поведінки з клієнтами свідчить, що найбільш небезпечними з огляду на перспективу поширення ВІЛ – інфекції в середовищі секс – бізнесу є такі чинники:

- поширеність статевих зносин із сложивачами ін'єкційних наркотиків;
- ін'єкційне вживання наркотиків самими жінками секс – бізнесу (лише в Одесі майже половина опитаних проститутток вживають наркотичні речовини ін'єкційно);
- примушування з боку клієнтів до статевого контакту без використання презерватива;
- добровільні статеві контакти без презерватива, особливо це поширене з поміж найдешевших проститутток, працюючих часто «за дозу», а також у випадку орального сексу;
- поширена практика придбання неякісних, але дешевих презервативів у комерційних кіосках на ринках, підробок під виробу відомих фірм, а також продукції з простроченими термінами зберігання [7, с. 101].

Крім того, серед жінок секс бізнесу спостерігається вельми низький рівень обізнаності стосовно ВІЛ інфекції та СНІДу, а також способів їх запобігання. Попри активну роз'яснювальну кампанію, чисельні телематеріали та публікації у друкованих засобах масової інформації, певна частина жінок, які займаються комерційним сексом, вважають можливим запобігти ВІЛ – інфікуванню вживанням протизаплідних пігулок, спілкуванням виключно з постійними клієнтами, тощо. Саме цей кількісно незначний відсоток жінок секс бізнесу потенційно є найбільш небезпечним щодо ризику інфікування ВІЛ/СНІД. Як зазначає жінка секс – бізнесу із Харкова: «Це дуже серйозне захворювання. Я про нього чула, читала, цікавилась. Багато хто просто не хоче знати, що це таке – так спокійніше».

Деякі жінки прямо чи опосередковано припускають, що серед їхніх клієнтів є як ВІЛ інфіковані, так і хворі на СНІД. Вочевидь, вірус імунодефіциту для багатьох жінок секс – бізнесу не є причиною припинення стосунків з клієнтом. Жінок не зупиняє відсутність абсолютних гарантій запобігання інфікуванню.

Жінки секс – бізнесу, з одного боку, мали статеві контакти з особами, які вживали наркотики, а з іншого – у деяких з них є досвід регулярного чи епізодичного вживання наркотичних речовин, тому проблема поширення ВІЛ/СНІДу ін'єкційним шляхом у сфері комерційного сексу є також вельми актуальною. Крім того, певний відсоток жінок секс – бізнесу обслуговують клієнтів бісексуальної

орієнтації, що також є фактором додаткового ризику [8, с. 34-35].

Високий відсоток ВІЛ інфікованих у результаті отримання платних сексуальних послуг пояснюється, серед всього іншого, великою кількістю серед проституток наркоманів – представників обох статей, які подібним чином заробляють собі на дозу, а також низькою соціальною культурою осіб, які займаються комерційним сексом, що в кінцевому результаті призводить до невикористання такими особами засобів, які попереджують такого роду захворювання [9, с. 19].

Крім того, особи, які займаються проституцією нерідко свідомо, знаючи про наявність вірусу заражають своїх клієнтів. Так, 36-річну громадянку України затримали на чернівецькому залізничному вокзалі. Вона саме пропонувала тамтешнім відвідувачам свої секспослуги. Жінка дізналася про те, що вона хвора, ще рік тому і встигла «нагородити» не одного місцевого мешканця чумою ХХІ ст. Вже відомі особи дванадцяти чоловіків, яких вона заразила ВІЛ. За прогнозами правоохоронців, кількість жертв може сягнути пів сотні людей. Під час дачі показань жінка пояснила, що дізнавшись про інфікування, була у відчаї і обурена на весь світ, і її дії були своєрідною помстою. Після затримання жінки стало відомо, що вона знала про свою хворобу і була попереджена про кримінальну відповідальність за поставлення в небезпеку чи зараження інших осіб. Не дивлячись на це, жінка надавала сексуальні послуги. До того ж, вона навмисне переконувала чоловіків не використовувати засоби контрацепції.

Відомий інший випадок, коли в м. Красний Луч (Луганська область) дві неповнолітні проститутки зірвали роботу цілого автопарку, заразивши за кілька днів сифілісом понад 30 водіїв. Повії також стають жертвами злочинів (їх вбивають у конкурентній боротьбі, глумляться над ними, вони гинуть від наркотиків чи СНІДу) [10, с. 175].

Наведені приклади свідчать про підвищену суспільну небезпечність цих діянь. А також про повну моральну деградацію осіб, які знаючи про наявність ВІЛ інфекції – отриманої внаслідок заняття проституцією свідомо заражали інших осіб.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що, на нашу думку, між рівнем проституції та рівнем захворюваності на ВІЛ/СНІД є прямий безпосередній зв'язок, адже одним із найбільш поширених способів зараження ВІЛ/СНІД на ряду із ін'єкційним вживанням наркотиків, є незахищені статеві акти.

Зважаючи на особливість «професії», це яскравий тому приклад. Підвищена суспільна небезпечність проституції полягає в тому, що це явище сприяє масовому зараженню ВІЛ/СНІД, адже кількість клієнтів у однієї проститутки може досягати 12-15 на добу... Крім того, проститутки не рідко офіційно працюють у сфері послуг (система торгівлі, харчування) і т.п., що в свою чергу також є потенційною загрозою зараження більшого кола осіб, ніж тільки безпосередніх користувачів сексуальних послуг. Немаловажним є той факт, що серед осіб, які залучені до заняття проституцією, велика кількість таких, які хворіють на різного роду хвороби, що передаються статевим шляхом. Наявність таких хвороб багатократно підвищують ризик щодо ВІЛ інфікування.

ЛІТЕРАТУРА

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/code=4004-12>
2. Антоньев А. А. Проституция и заболевания, передаваемые половым путем / А. А. Антоньев // Вестник дерматологии и венерологии. – 1997. – №6. – С. 20-22.
3. Герасимова О. В., Куликов Г. В. Проституция и СПИД / О. В. Герасимова, Г. В. Куликов // Проституция и преступность. Проблемы, дискуссии, предложения / отв. ред. д.ю.н., И. В. Шмаров – М.: «Юридическая литература», 1991. – 304 с.
4. Цуккер Б. В. Проституция, ее причины и борьба с ней. – Х.: «Научная мысль» 1927. – 40 с.
5. Мавров Г. И. Медицинские и социальные аспекты коммерческого секса / Г. И. Мавров // Международный медицинский журнал. – 2006. – № 3. – С. 147–156.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/tech/health/816946-zn-17-ukrainskih-rabotnic-seks-biznesa-vich-pozitivny>
7. Балакірева О. М. Секс бізнес в Україні: спроба соціального аналізу / О. М. Балакірева. – К.: Укр. Інституту соціальних досліджень, 2001. – 159 с.
8. Балакірева О. Діяльність громадських організацій з профілактики ВІЛ/СНІДу серед жінок секс-бізнесу. За результатами проекту «Створення мережі неурядових організацій, які працюють із жінками секс-бізнесу в Україні» / О. Балакірева. – К.: Вид-во Українського інституту соціальних досліджень, 2000. – 176 с.
9. Алихаджиева И. С. Преступления, сопряженные с проституцией: проблемы толкования законодательных конструкций, квалификации и эффективного противодействия: монография / И. С. Алихаджиева. – М.: «Юрлитинформ», 2010. – 440 с.
10. Курс криминології: Особлива частина: Підручник: У 2 кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін.; за заг. ред. О.М. Джузи. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 480 с.